

УДК 725.85:796.011.3(045)

Д. С. Дубовецька  
аспірантка кафедри містобудування  
Національного авіаційного університету

## **ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНИХ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНИХ СПОРУД**

Анотація: в статті аналізується структура фізкультурно-спортивної діяльності та вплив її на формування шкільних спортивних споруд.

Ключові слова: вид спорту, матеріально-технічна база, фізична культура, фізичне виховання, фізкультурно-спортивна споруда.

Одним з найважливіших соціальних завдань на сучасному етапі розвитку суспільства є забезпечення сприятливих умов для оздоровлення та фізичного розвитку населення. Створення загальнодоступних спортивних центрів на базі шкільних спортивних споруд є важливою ланкою у вирішенні даного питання. В першу чергу необхідно з'ясувати характер фізкультурно-спортивної діяльності, що провадиться у школі, та визначити її співвідношення з фізичною культурою для будь-якої соціальної категорії населення.

За законом України «Про фізичну культуру і спорт» єдина сфера людської культури охоплює фізичну культуру і спорт як самодостатні напрями діяльності. Якщо спорт являє собою людську діяльність, спрямовану на демонстрацію найвищих досягнень в ній шляхом виявлення та порівняння фізичних, інтелектуальних та інших здібностей людей, то фізична культура – це діяльність, що спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного, розвитку та ведення здорового способу життя.

Дане дослідження розглядає лише сферу фізичної культури, що має наступні напрями [1]: 1) фізичне виховання різних груп населення; 2) масовий спорт; 3) фізкультурно-спортивна реабілітація.

Співвідношення понять фізичної культури та спорту є доволі суперечливим. З одного боку, ці два напрями діяльності чітко розрізняються в сфері людської культури, мають на меті досягнення різних результатів та використовують для цього різні засоби. Проте, спільною є мета повноцінного розвитку людини. Варто зазначити, що переважно у сфері фізичної культури як раз відбувається розвиток видів спорту, які виступають потужним фактором фізичного виховання.

Зростає кількість видів спорту, змагальний результат в більшості з яких досягається за рахунок високоактивних рухових здібностей індивідів. Такі види

спорту мають безпосереднє відношення до сфери фізичної культури, входять в число основних її компонентів (на відміну від тих, що не є безпосередньо компонентами фізичної культури, як то шахи, шашки тощо).

Розрізняють наступні типологічні групи видів спорту [3]: 1-а група – види спорту, що являють собою високоактивну рухову діяльність, досягнення в якій у вирішальній мірі похідні від фізичних якостей і безпосередньо пов'язаних з ними здібностей спортсмена. Сюди відносять більшість основних видів спорту (спортивні ігри, спортивні єдиноборства тощо); 2-а група – види спорту, пов'язані з керуванням засобами пересування (мотоцикл, автомобіль, яхта тощо); 3-я група – техніко-конструкторські види спорту (авіа-, авто моделювання тощо); 4-а група – стрілецькі види спорту; 5-а група – абстрактно-ігрові види спорту (шахи, шашки тощо).

Вся багаточисельна перша група та значна частина другої є основними засобами фізичного виховання та використовуються як найбільш ефективні засоби спрямованої дії на розвиток фізичних якостей та пов'язаних з ними здібностей індивіда. В майбутньому такі види спорту не втратять домінуючого положення у власне спортивній сфері та у сфері виховання [2]. Не дивлячись на таку поліфункціональність спорту, в різних сферах життя суспільства відбувається диференціація спортивної практики – виокремлення відносно відокремлених напрямів.

В сучасному світовому спортивному рухові достатньо чітко виокремились два типових напрями і відповідних їм розділів спортивної практики: масовий спорт та спорт вищих досягнень. [2]

Основна характеристика масового спорту та відмінність його від спорту вищих досягнень – спортивна діяльність будується в залежності від іншої діяльності, що домінує в житті (навчальної, трудової), а тому займає підлегле місце в індивідуальному образі життя.

В залежності від того, в якій із соціальних сфер культивується масовий спорт, система спортивних занять так чи інакше модифікується. В ряді таких модифікацій найбільш розповсюджені наступні [2]: 1) «шкільний» спорт – практика використання спорту в шкільній системі загальної освіти, де спортивні заняття підкорені, преш за все, загально педагогічним принципам і вибудовані у відповідності з єдиною логікою та умовами організації складного навчально-виховного процесу; 2) професійно-прикладний спорт – практика використання спорту у прикладній підготовці до обраної професійної діяльності (виробничої, військово-службової тощо); 3) фізкультурно-кондиційний спорт зрілих контингентів населення, в яких не домінують чисто спортивні установки, а заняття будуються, головним чином, по типу фізкультурно-спортивного тренування задля збереження набутої раніше

«кондиції», із суворо регламентованою участю у змаганнях; 4) оздоровлювально-рекреативний спорт – практика використання елементів спорту в якості засобу і методу досягнення ефекту здорового відпочинку – розваг, активного відновлення оперативної працездатності та організації цікавого, емоційно насиченого дозвілля. Звісно, ця практика лише умовно може бути віднесена до спорту.

Зважаючи на об'єкт дисертаційного дослідження, предметом уваги в даному випадку виступає «шкільний» спорт, або фізична культура у сфері освіти [закон], а саме в сфері загальної середньої освіти.

Наведені вище модифікації масового спорту, що відносяться до сфери фізичної культури [1], тісно переплетені із фізичним вихованням різних груп населення. Останнє являє собою напрям фізичної культури, який пов'язаний з процесом виховання особи, набуттям нею відповідних знань та умінь з використання рухової активності для всебічного розвитку, оздоровлення та забезпечення готовності до професійної діяльності та активної участі в суспільному житті [1].

Фізичне виховання являє собою складну систему, загальні завдання якої отримують конкретне вираження за профілем загальної фізичної підготовки, професійно-прикладної фізичної підготовки та спортивного тренування (рис. 1).

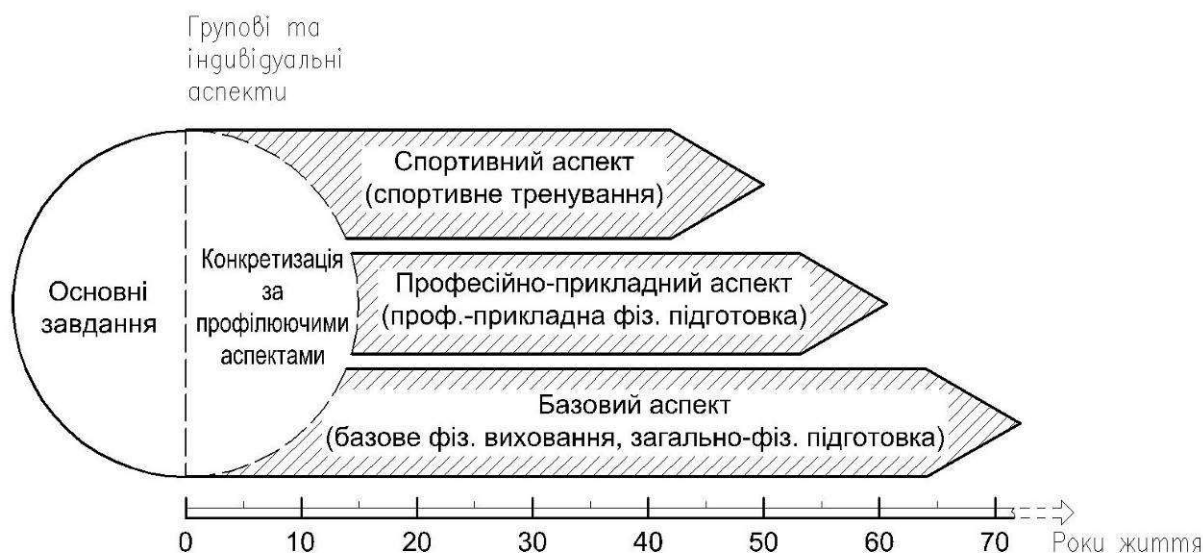


Рис. 1. Аспекти завдань багаторічного фізичного виховання

Інакше кажучи, загальні завдання, на реалізацію яких націлена вся система фізичного виховання, необхідно співвідносити із профільними напрямками і відповідно диференціювати. Так, типовими для загальної фізичної підготовки є завдання, що передбачають широку фізичну освіту та досягнення (або підтримання) базового рівня всебічного розвитку життєво важливих фізичних

здібностей. В рамках професійно-прикладної фізичної підготовки та спортивного тренування особлива увага надається завданням вибіркового поглибленого вдосконалення рухових навичок та здібностей, необхідних в обраній трудовій або спортивній діяльності, що, однак, не виключає подальшої реалізації завдань загальної фізичної підготовки [3].

В світлі теми дослідження розглядається саме базовий аспект фізичного виховання як такого, що забезпечує підтримання протягом всього життя фізичної форми людини, не пов'язаної із спортивною сферою або специфічною трудовою сферою. Початку цього довготривалого процесу відповідає фізичне виховання в школі.

Згідно сказаного вище, фізичне виховання в школі здійснюється за допомогою першої групи видів спорту, що має в першу чергу забезпечити розвиток фізичного здоров'я учнів, вдосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності та безперервності цього процесу протягом усього життя. За навчальною програмою з фізичної культури для загальноосвітніх закладів [4] можливе вивчення наступних видів спорту: баскетбол, волейбол, гандбол, гімнастика, легка атлетика, футбол, бадмінтон, аеробіка, городки, аквааеробіка, лижна підготовка, плавання, настільний теніс, туризм, гирьовий спорт. Слід зауважити, що вивчення даних видів спорту є варіативним і перш за все залежить від наявності в школі відповідної матеріально-технічної бази. Проте наявний перелік видів спорту дозволяє визначити бажану матеріально-технічну базу (таблиця 1).

Таблиця 1. Шкільна матеріально-технічна база

<i>Фізкультурно-спортивні споруди</i>	<i>Тип споруди</i>	<i>Вид спорту</i>
Відкриті споруди	Стадіон	Футбол, легка атлетика, лижна підготовка
	Майданчики	Городки, легка атлетика, спортивні ігри
Приміщення (споруди)	Спортивний зал	Баскетбол, волейбол, бадмінтон, гандбол, футбол
		Гімнастика
		Аеробіка, туризм
		Настільний теніс
	Тренажерний зал	Гирьовий спорт
Басейн	Плавання, аквааеробіка	

Згідно ДБН В.2.2-3-97 приміщення для фізкультурно-спортивних занять в загальноосвітніх школах мають включати такі зали: 1) універсальний зал (загальнофізичної підготовки і спортивних ігор); 2) тренажерно-гімнастичний зал; 3) універсальний зал для молодших школярів; 4) басейн, тир, легкоатлетичний манеж - за завданням на проектування.

Отже, визначена шляхом з'ясування сутності фізичного виховання структура шкільних фізкультурно-спортивних споруд знаходиться у повній відповідності з сучасними нормативними вимогами, що визначає шкільні спортивні споруди (приміщення) як придатні для використання населенням будь-яких соціальних категорій.

**Висновки.** Таким чином, шкільна спортивна матеріально-технічна база придатна для багатьох видів спорту та здатна забезпечити потребу у фізичній культурі будь-якої соціальної категорії населення.

Вимагають подальшої розробки основні принципи формування загальнодоступних спортивних центрів на базі шкільних фізкультурно-спортивних споруд.

#### Література

1. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» від 24 грудня 1993 року №3808-ХІІ.
2. Матвеев Л. П. Основы общей теории спорта и системы подготовки спортсменов [Текст]: Уч. изд. / Л. П. Матвеев. – К.: Олимпийская литература, 1999. – 320 с.
3. Матвеев Л. П. Теория и методика физической культуры. Общие основы теории и методики физического воспитания. Теоретико-методические аспекты спорта и профессионально-прикладных форм физической культуры [Текст]: Учеб. для ин-тов физ. культуры / Л. П. Матвеев. – М.: Физкультура и спорт, 1991. – 543 с.
4. Фізична культура в школі [Текст]: метод. посіб.: 5-11 кл.: для кер. закл. освіти, клас. кер., методистів, учителів фіз. культури, учнів та їхніх батьків / [за заг. ред. С. М. Дятленка]. - К.: Літера, 2011. - 367 с.

#### Аннотация

В статье анализируется структура физкультурно-спортивной деятельности и влияние ее на формирование школьных спортивных сооружений.

**Ключевые слова:** вид спорта, материально-техническая база, физическая культура, физическое воспитание, физкультурно-спортивное сооружение.

#### Abstract

The structure of sports activities and its influence on school sports facilities forming are considered in the article.

**Keywords:** kind of sport, material and technical basis, physical culture, physical education, sports facility.